

3 juni 1996
Tomas Ohlin

Samhällsinformation och medborgarinflytande

På sju minuter hinner man inte vara heltäckande deskriptiv. Jag vill därför betrakta samhällstillämpningar i ett systemperspektiv.

Vi har skapat datorer och telesystem för att kunna avbilda vårt samhälle så att vi kan påverka det, förändra det till det bättre. Nära nog alla delar och aspekter av detta samhälle kan avbildas genom att ta denna form av teknik i bruk. Det är särskilt flexibilitet och anpassbarhet som kännetecknar moderna IT-tillämpningssystem. Våra programmeringsspråk är i första hand konstruerade för att möjliggöra denna anpassbarhet.

Vi väljer att avbilda sådana delar av vårt liv där denna ökade anpassbarhet är till fromma och glädje för vår tillvaro. Vi avbildar viktiga delar av vår tillvaro, så att vi kan förstå dem, och förbättra.

Vad är viktigt? Det är inte rimligt att mäta detta endimensionellt, kvantitativt. TeleGuide-projektet avslutades för att man inte såg lönsamhet i antal minuter som användarna körde systemet. Den målsättningen var felformulerad. Endimensionella system är alltid svåradaptabla. Minitel fortsattes trots att systemet 1985 var nära breakdown på grund av otillräcklig användning, och trots att France Telecom inte ens efter tio år (ungefär 1993) kunde visa på företagsekonomisk lönsamhet. Man fortsatte för att detta system visat sig viktigt för många fransmän och fransyskor, viktigt i flera dimensioner, särskilt då vad gäller kontaktskapande.

Internet är inte endimensionellt. Det avbildar och underlättar våra liv på ett mångfacetterat sätt. Därför kommer det att leva vidare.

Våra liv rymmer glädje och sorg. Arbete, fritid, kärlek och kamp. Vi kan inte mäta framgång och lycka i antal poletter i en automat, inte ens i bubblor i våra kreditkortsminnen.

Vårt samhälle, med alla dess institutioner, utför vad vi vill att det ska utföra. Vi vill ha utbildning, arbetsmöjligheter, service, underhållning. Och vi vill ha frihet och demokrati, i en anda av mänsklig kontakt. Därför skapar vi modeller för dessa ting på näten.

Men våra samhällstjänster på näten kommer aldrig att bli företags-ekonomiskt lönsamma. De blir lönsamma i ett större perspektiv.

Vi har nu i Sverige kommit fram till en grundmodell för samhällsinformation på nätet. Toppledarforums Internet-projekt väntas den 11 juni få godkänt för sin rapport om samhällsinformation från myndigheter, kommuner och landsting. Det är en viktig rapport. Det första steget i riktning åt verkligt ökad tillgänglighet för gemensam offentlig service.

Nästa steg blir att skapa metoder och redskap för att hitta rätt i de enorma databaserna. Det är en utmaning lika stor som att bygga databaserna själva.

Här kan SamhällsGuiden på nätet spela en viktig roll. SamhällsGuiden i dagens bokliknande skepnad, och som morgondagens SamhällsAgent som föreslår, inte bara slår upp.

De många medborgarkontor som håller på att byggas upp ute i kommunerna får nu successivt sina elektroniska motsvarigheter. InfoSond i Stockholms Stad är begynnelsen till ett sådant system. På liknande sätt kommer samhällsservicen att byggas ut på många håll. Det blir fråga om att förmedla tjänster och inte bara att tillhandahålla information.

Samhällsservice tillhandahålls på medborgarnas villkor. Men medborgarna önskar att kunna påverka, inte bara beställa fram ett förbestämt utbud. Därför är dialogen mellan medborgarna och samhällsinstitutionerna fundamental. Här befinner vi oss i början av en intensiv utveckling.

Genom att vi satsar på nät som når alla medborgare, får demokratin en spännande chans. Vi behöver antagligen bygga ut speciella nättjänster för speciella grupper medborgare för att verkligen nå ut. Geografiskt och socialt speciella grupper behöver särskilt stöd.

Vårt representativa demokratiska system kan göras mer representativt genom att vi möjliggör bättre kontakt mellan väljare och de folkvalda. Möt din riksdagsman via interaktiv video! Men de folkvalda kan också få medborgarhjälp med att sätta agendan, att välja frågor att ta upp. Och vi kan ha lokala brevlådor där olika grupper tillfrågas om prioriteter.

I de lokala besluten kommer medborgardeltagandet att kunna göras mer direkt, centrala och övergripande frågor lämpar sig inte för mer direkt inflytande.

Inget knappptryckarsamhälle, med andra ord, men ett deltagande samhälle!

Det är kanske inte lika häftigt med arbetsförmedling, konsumentupplysning, kontakter med kassan, senaste stadsplanebeslut i kommunen m m som CNN på kvällarna och MTV på nätterna. Eller kanske SVT i ny skepnad. Men många människor kommer att glädja sig åt interaktiv samhällsservice via Internet. Man kommer att köra tjänsterna sparsamt, men de gånger man gör det kommer att vara viktiga för människorna. Lika viktiga som underhållning och nyhetsförmedling via TV och radio.

Och de lokala enkäterna kommer att bli allt intressantare. Det är alltid spännande att känna att man är en del av, att delta. Vi medborgare kommer att se fram emot de tillfällen då vi kan delta i den politiska dialogen.

När då? Inte om tio eller tjugo år. Snart, mycket snart.

Demokrati är inte lönsam. Men jag tror till och med att vi skulle få politisk majoritet för att öka skatten för att kunna betala ett bättre inflytande för alla. Avgiftsfri tillgång till Rixlex är en bra start. Men definitionsfrågorna är svåra. Tillgång till grundläggande samhällsdata utan kostnad är tilltalande. Men vi behöver också den mänskliga expertisen, i form av betalda jobb. Samhällsrådgivare kan bli ett viktigt bidrag till utmaningen kring de nya jobben.